

Őszi teendők a szárazonálló tehének és a növendék üszők legelőjén

Dr. Tasi Julianna

Szent István Egyetem, Állattenyésztés-tudományi Intézet

A világon több kutató is tanulmányozta a legelő állatok viselkedését, a legelési szokásokat. Mindannyian egyetértettek abban, hogy a takarmánykínálattól függő mértékben, de mindenképpen válogatva legel a jószág, még akkor is, ha szakaszokra osztott legelőn van és betartják a szakaszok legeltetési idejére vonatkozó szakmai szabályokat (a legeltetés ideje nem több 10 napnál 1-1 szakaszon). A válogatási viselkedés az állat fajtától, fajtájától is függ (1. táblázat), de a kutatások által bizonyítást nyert, hogy a lelegelt növények fehérjetartalma és emészthetősége mindig jobb, mint a legelőn ottmaradt növényállományé.

1. táblázat Különböző állatfajok legelési preferenciájának összefoglalása (Brade 2003 nyomán)

Az elfogyasztott takarmány %-ában	Ló	Szarvasmarha	Juh	Kecske
Pázsitfűvek	90	70	60	20
Kétszikűek	4	20	30	20
Bokrok, cserjék	6	10	10	60

Az úgynevezett legeltetési veszteségben főleg kétszikű, nem pillangósvirágú növények (kivéve a lólegelőt) vannak (1. kép), de az elvénült vagy más okból nem legelt pázsitfűvek is veszteséget alkotnak (2. kép).

1. kép A legeltetés után főleg szúrós és mérgező növények maradtak a legelőn

2. kép Alulterhelt legelőn sok pázsitfű maradt legeletlenül, veszteséget képezve

(Fotó: Halász András, 2015)

A veszteség része a vizelet- és trágyafoltokon kialakuló bujafolt is. Mindezek legeletlenül maradnak, őszi száraz, elbarnult kórókat és avart képezve (3. kép). A szúrós és mérgező gypalkotó fajok mindenképpen a legeltetési veszteség részei (4. kép).

3. kép *Elszáradt kórók az őszi legelőn
(Fotó: Bus István, 2006.10.14.)*

4. kép *A száraz legelők leggyakoribb legeletlenül
maradó növénye a tövises iglice, mely
pillangósvirágú (Fotó: Halász András, 2015)*

Az alulterhelt vagy elgyomosodott, kevés takarmányt biztosító legelőkön jellemző, hogy nagy tömegű a legeltetési veszteség, akár 60-70% is lehet. A szakaszos módszerrel hasznosított, eltartóképességnek megfelelően terhelt legelőkön - amilyenek (remélhetőleg) a szárazonálló tehének és növendék üszők legelői - a veszteség nem haladja meg a 25%-ot.

A fentiekből következik, hogy a legeltetési veszteség csökkentésének egyik fontos eszköze a gyp hozamának és növedékenkénti megoszlásának megfelelő állatlétszám legeltetése, és a legeltetési idény alatt - akár többször, növedékenként - elvégzett gyomszabályozó kaszálás. Utóbbi nem őszi, hanem idény alatti munka. A rendszeresen gyomszabályozó kaszálásban részesített és kellően terhelt legelőkön kevés le nem legelt növényi tömeg marad a legeltetési idény végén.

A gyomszabályozó és a takarmánykészítési célú kaszálásoktól meg kell különböztetni a tisztító kaszálást, melyet a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) is szabályoz. Előírja az állandó legelő legalább egyszeri tisztító kaszálását szeptember 30-ig. A rendelet alkotói nyilvánvalóan nem különböztették meg a gyomszabályozó és a tisztító kaszálásokat, csak egy fogalmat használnak. Arra sincsenek tekintettel, hogy még a szigorúan szabályozott Natura 2000-es gyepeket is lehet október 31-ig legeltetni. Szabad, pásztoroló legeltetés esetén a szeptember 30-ig elvégzett kaszálás után már kicsi az esély a legeltetés folytatására, hiszen eltávolítjuk a takarmányt is. A szabályozásnak így csak a szakaszos legeltetés esetén van realitása, ott viszont nem igen van mit lekaszálni.

Mi a szerepe a tisztító kaszálásnak? Ősszel végezve a gyomszabályozásban már nincs pozitív hatása, hiszen a kedvezőtlen növények már elpergették a magjaikat addigra. Ami esetleg mégsem tudott kiperegni, azt a kaszálással vagy szárzúzással kiverjük. Kedvező hatása az avarképződés megakadályozása, a kora tavaszi sarjadás megkönnyítése. Az avar, a vastag, télen elfagyott gypbunda hátráltatja a fűvek sarjadását, ezt lehet megelőzni a késő őszi tisztító kaszálással. Célszerűen a legeltetési idény befejezése után kellene elvégezni. A jogi szabályozásban valószínűleg az okozza a félreértést, hogy a legeltetési idény közben végzett, gyomszabályozási célú kaszálást nem különböztették meg a tisztítási célútól, és igyekeztek olyan határidőt megjelölni, amikor még esetleg van gyomszabályozási értelme is (a zöldítési kézikönyvben egyébként augusztus 31-i határidő szerepel).

Melyek a legfontosabb őszi teendők a legeltetési idény végén? Tisztító kaszálás elvégzése, főleg a szabad, pásztoroló legeltetés után. A trágyalepények súrlatása (teregetése, elboronálása) különösen akkor fontos, ha a legelő terhelése eléri az 1 számosállat/ha mértéket. A szárazonálló teheneket főleg olyan minőségű legelőkön érdemes legeltetni, melyeknek termőképessége lehetővé teszi ekkora terhelést (üde fekvésű gyepek), ezért a trágyalepények teregetése nemcsak ősszel, hanem idény közben is fontos feladat.

A Hírlevél megjelenésének idején a tejelő teheneket tartók már végezhetik, végezzék a legelő tisztító kaszálását!